

Коробова Д.А.,

студентка 6 курсу, 1 групи, господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Ключові слова: корпоративна злочинність, кримінальна відповідальність юридичних осіб, суб'єкт злочину.

Анотація. У тезах розглянуто підхід законодавця щодо кримінальної відповідальності юридичної особи. Визначена наукову проблематику існуючого питання.

Аннотация. В тезисах рассмотрен подход законодателя к уголовной ответственности юридического лица. Определена научная проблематика существующего вопроса.

Ключевые слова: корпоративная преступность, уголовная ответственность юридических лиц, субъект преступления.

Summary. In theses examined the approach of the legislator to the criminal liability of a legal entity. The scientific problems of the existing question are defined.

Keywords: corporate crime, criminal liability of legal entities, the subject of the crime.

В умовах ринкової економіки одним із основних задіяних учасників стає юридична особа. Значна кількість галузей права визначає юридичних осіб як суб'єктів відносин, що даними галузями регулюються. При цьому феномен такого суб'єкта формувався в межах цивільно-правової доктрини, а отже і питання, що стосувалися відповідальності, підпадали під дію норм цивільного права. Але в умовах зростання злочинів, пов'язаних із функціонуванням юридичних осіб, науковці стали виділяти новий вид кримінальної активності – корпоративну злочинність [1, с. 1]. Відповідно питання щодо притягнення до кримінальної відповідальності зазначених осіб стало все більш актуальним з огляду на негативні наслідки, що спричиняються авторитету державної влади та суспільним відосинам в цілому. Зокрема, зросла доцільність посилити контроль за неправомірними результатами діяльності юридичних осіб, тому що цивільно-правових та адміністративних санкцій недостатньо.

Юридичні особи визнаються суб'єктами злочинів у кримінальному праві багатьох іноземних держав, але це не виключає існуючих дискусій стосовно кримінально-правового статусу суб'єкта злочину, причинно-наслідкового зв'язку, вини юридичної особи тощо.

Можна виділити три підходи щодо розуміння відповідальності кримінального характеру юридичних осіб, а саме: визнання юридичної особи самостійним суб'єктом злочину (Франція, Литва, Естонія); визнання виключно фізичних осіб суб'єктом злочину (Болгарія, Білорусь); «квазікримінальний» підхід, який передбачає те, що законодавство не визнає юридичних осіб суб'єктами злочину, але у низці випадків, зокрема, передбачених окремими норматив-

ними актами, до них можуть застосовуватися різноманітні кримінальні санкції (Німеччина, Швеція).

Приєднавшись до низки міжнародних договорів, Україна взяла на себе зобов'язання запровадити кримінальну відповідальність юридичних осіб, що реалізувалося шляхом прийняття Закону України від 23 травня 2013 року № 314-VII (із наступними змінами), яким Кримінальний кодекс України доповнено Розділом XIV-І «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб», у 2014 році ці законодавчі новели набули чинності. Але слід наголосити, що законодавець обрав підхід, згідно з яким єдиним суб'єктом злочину визнається фізична особа. Стосовно юридичної особи застосовуються «заходи кримінально-правового характеру», що дозволяє не вносити зміни стосовно суб'єкта кримінальної відповідальності у Загальній частині Кримінального кодексу України.

У юридичній літературі неодноразово зверталася увага на те, що покарання як таке не може бути застосовано до юридичних осіб, оскільки останні через свою юридичну природу не можуть відчувати органічно притаманної покаранню каральної, репресивної функції. Оскільки до юридичних осіб можуть бути застосовані саме заходи кримінально-правового характеру, а не покарання, то юридичні особи, відтак, не можуть бути суб'єктом кримінальної відповідальності [2, с. 295-296].

На думку криміналістів, наріжним каменем кримінальної відповідальності юридичних осіб є питання вини суб'єкта відповідальності. Конструкція вини як психічного ставлення до вчинку має реальний зміст лише стосовно поведінки особистості. У такому розумінні вести мову стосовно вини юридичної особи неможливо. Один із можливих варіантів вирішення узгодження вказаних протиріч є відокремлення поняття «суб'єкту злочину», яким є фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності, від поняття «суб'єкту кримінальної відповідальності», яким може визнаватися юридична особа [3, с. 31].

Так, чинне кримінальне законодавство з існуючим підходом не готове до сприйняття кримінальної відповідальності стосовно юридичної особи. Визнання юридичної особи у якості суб'єкта, на який може бути спрямований кримінально-правовий вплив, як це

сьогодні зроблено законодавцем у нормах розділу XVI-1 Загальної частини КК України, автоматично не перетворює таку особу на суб'єкта злочину. Але це у свою чергу, беручи до уваги зарубіжний досвід, відкриває можливість до подальших наукових пошуків та обговорень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пивоваров В.В. Кримінальна відповідальність корпорацій: проблема визначення вини / В. В. Пивоваров, В. В. Маковецька. – Теорія і практика правознавства, 2014. – № 2 (6). – 12 с.
2. Яценко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру: монографія / А.М. Яценко. – Харків: НікаНова, 2014. – 388 с.
3. Пивоваров В.В. Корпоративна злочинність сучасного світу / В.В. Пивоваров. – Харків: ХНУВС, 2016. – 192 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Пивоваров В.В.